

Jos. Braun omenja ciborijski oltar, češ, da je bil do leta 1660 glavni oltar cerkve, ter ga uvršča v tip I. Kot posebnost omenja po dva loka med stebri povezana z usločenim lokom. Misli, da so stale na oglih prvotno fiale.

Jos. Braun S.J., Der christliche Altar
in seiner geschichtlichen Entwicklung
"München 1924, 2 del(prva izdaja) str.
218.

Nad zakristijskim portalom visi slika, pl.o., po formi vaze sodeč iz konca 18. stol. Do pasu, obrnjena(zrcalno) Hodrigidrija tipa Čenstokovske, ali one iz franč.c. in sicer got vo ne slowenska, z eno roko stegnjeno, položeno na prsi. Zavita v plav, zlato bordira plašč z dolgim mrežastim dodatkom na robu in koncih rokavov. Na rami zlata zvezda, na glavi križ. Na desni pe stu- je v dolgo srajco oblečenega Jezusa, ki drži troje plavih cvetlic v ~~desni~~ levi v desni pa ptička(motiv ilta. renes., torej primer križanja) -evo roko polaga na prsi s temenom roke obrnjenim ven. Na levi v kotu stoji klasicistično obli kovana bar čna vaza s cvetlicami. Važno za bizat. motive pri nas!!

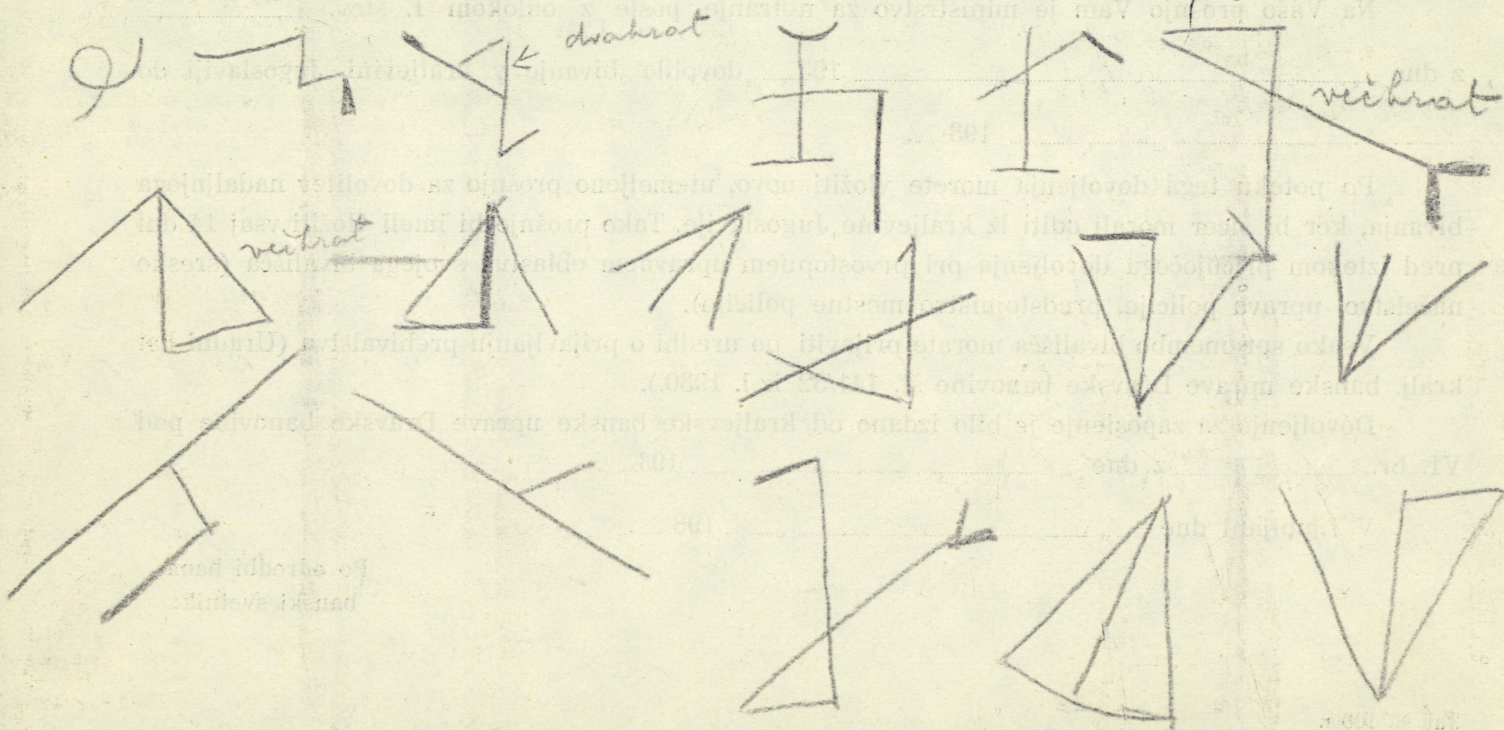
Na juž. steni ob k ru deloma dbit napol čitljiv napis v gotski minuskuli:
Oravit, martyr, deiz christorius(...~~219~~).....euzquesoz piez prž vtž

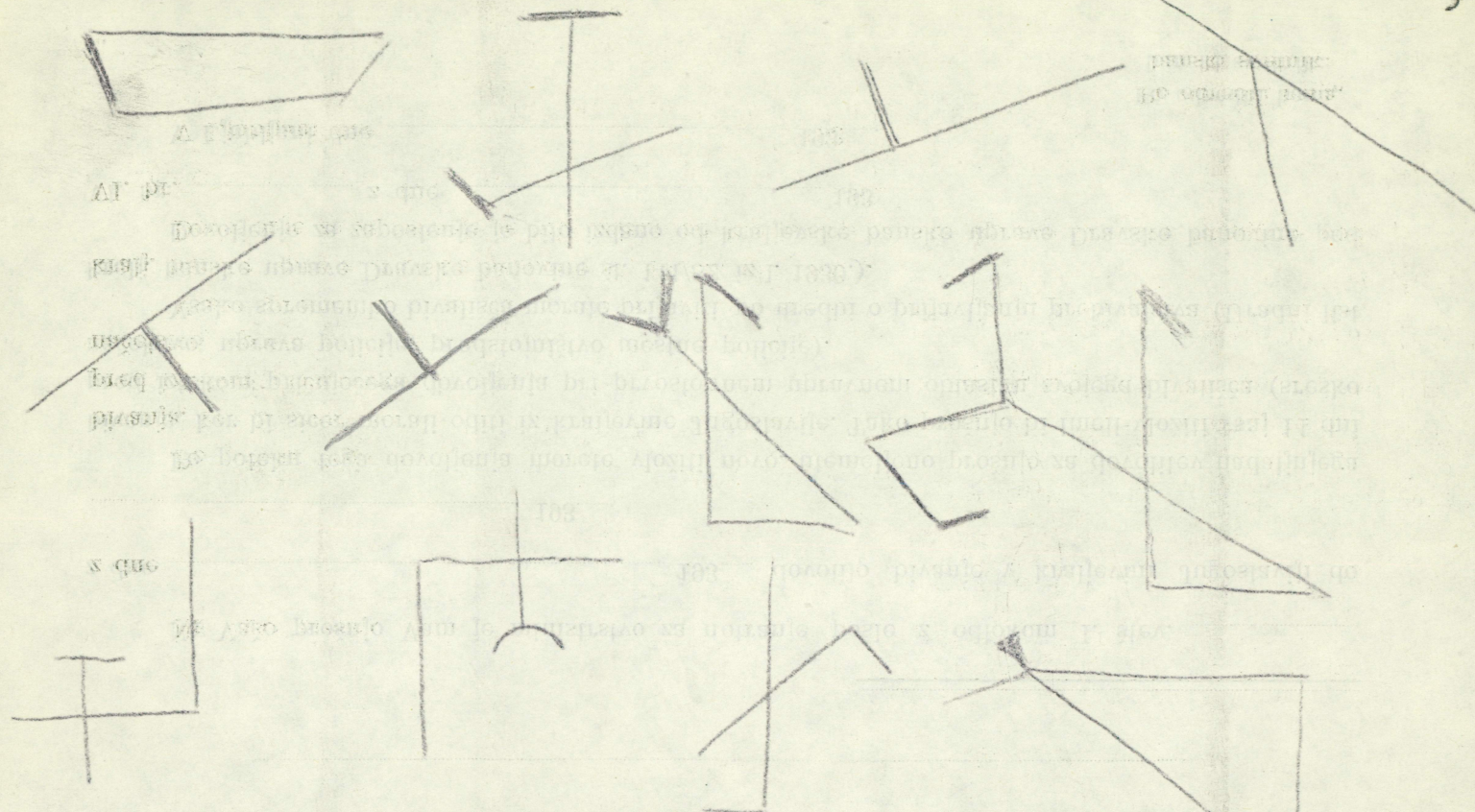
nūqnāz sitzorz vbicūqz meiz

Stele, LI, 16.8.1929, str. 32-33.

Podstavek dober v tonu in obdelavi, ne vežejo pa se ne slikarije s kamnom. Omet skrajno slab, dobro očistiti. Barva novega ometa naj bo topla, ne pre-svetla, a tudi ne siva. Met brez cementa. Oporniki sedaj ometani do oglov, ka-men naj se očisti in pustiti kamen.

Na zvoniku na strani strehe na kvadrih kamnoseška znamenja:

v cerkvi nad zakristijskimi vrati visi slika pl.o. 84 x 93 cm
Marija stoječa skor d. kolen, ogrnjena v plav plašč z zlatimi
bortami, potegnjen čez glavo, ob licu in na prsih je videti tenčico
ki je pod njim. Na levi rami je šestr geljska zvezda, od rokava vise dolge
franže. Na glavi ima nad čelom križ. Z desno dviga kos plašča, ki ima tudi
spodaj borte in franže. *drži v rokah dete sv. Marija je obrnjen v pol x na*
spodaj borte in franže, drži v rokah dete, hkrati Marija je obrnjen v pol x na

njeno desno. Levo roko polaga z dlanjo k sebi na prsi s stegnjenimi prsti.

Jezusšče je bolečen v belo suknjo. Glavo naslanja k Marijinem desnem licu.

Sedi podobno kot otroci L. della Robbije in sličnih. V desnici drži plavo cvetko

v levi pa črnega ptička, kakor razni renes. Jezuščki. Na levi spodaj ob robu v kotu je vaza s šopkom cvetlic. Slika verjetno iz 2 pol. 18. stol. Zanimivo križanje

Hodigidrije z renes. Madono.

Prečiščanje šolske stavbe za eno nadstr. ne nad gesims portala. Napo pri strehi odrezati, med streho hodnika zadaj in novo mala vmesna. Preprosto fasado.

Stele, LII, 23.10.1929, str. 21-24.

Kamnit steber z lepim kipom Pieta. Na podstavku napis Michael Gigler 1699.

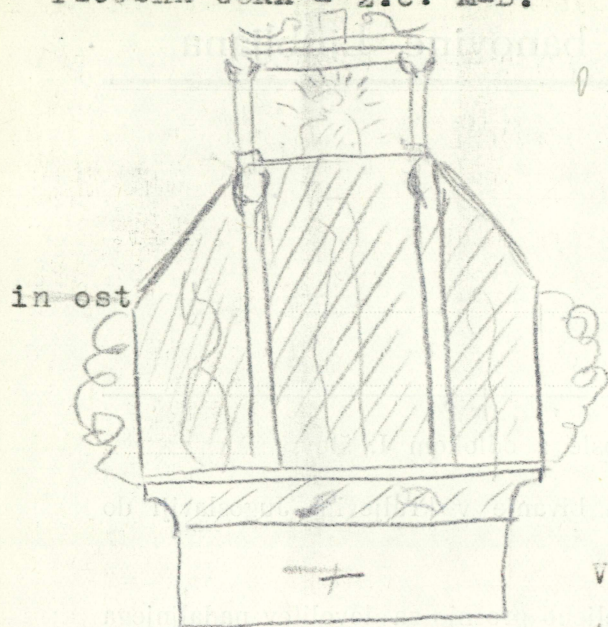
Stele, LX, 8.4.1923, str. 2.

Krasna reitev trojnega apsidalnega kora, brez prečne ladje. Zgodnja "Hallenkirche".

2 oltarja (M.B. in sv. Sigisimunda) gotška iz kamna. Trodelni skrinji v katerih duplinah stojijo svetniki. Str. dela sta proti vrhu prirezana. Na preddelju Marijinega klečita 2 donatorja (kipca),

V oltarju sev. apside je tudi kip sv. Hieronika še gotški, ostalo barok. Zanimivo, kako sta gotška oltarja z nastavkom baročno atiko in

deli celotnih peruti izpremenjena v baročna.

Barokiziran gotski oltar, senčeno je gotsko ostalo iz 17.stol.

Med kipci, izgleda, da je večina (sedeča M.B. v sev. stran. oltarju) Schutzmantelbild in ostanek Madone za oltarjem v kapelici iz iste delavnice. Figure deteta so menda vse že popravljene in z gipsasto plastjo oblečene. Pri Schutzmantelbildu je ena glava odbita, ki se še to leto pritrdi nazaj.

V zidu st. pnic na kor je porabljeno med drugim tudi obdelano kamenje stebrov, event. reber.

Mogli bi to biti ostanki starjše stavbe, na tem mestu, ali tudi ostanki pozneje razsvodenega kora. Vsekakor so ti ostanki potrebni pozornosti.

V juž. str. kapeli sta za oltarjem 2 gotska kamnita kipa z ostanki polihromacije. Eden predstavlja spodnji del sedeče postave, drugi stoječo M.B. s pozneje oblečenim Jezusom. Glava je dobila, toda ohranjena. Krasni pogledi v cerkev izpod kora.

Reljefi v lopi so neprimerno, moderno polihromirani. Ob sev. steni cerkve, pri vhodu v zakristijo stoji kapelica, obstoječa iz stebrov in krogovičja, neke vrste ciborij oltar, sedaj od 3 strani zazidana. Krasno krogovičje in interesanten svod. Ohranjeni so še drugi deli pod streho cerkve.

kapelica bi se lahko postavila v cerkev nazaj, kjer je menda prvotno bila in sicer mest modernega gotskega oltarja v juž. kapelici.

Veljeni grb na tej kapelici ima tudi 3 zvezde celjskih grofov. Stegnešek pravi str. 20 "Božja pot k M.B. na Črni gori", da je kapelica dar Friderika I. Celjskega. Vizitac. protokol iz l. 1567.

Svod lope pred fasado je poznejšega negotskega izvora, vendar kažeta streha spredaj in 2 bogati konzoli z maskami ob steni na nekdanji križni svod z rebri. Zvonik je nad korovim svodom obnovljen, do tja (sedaj tega svoda ni) ampak le strop), je zložen iz raznega kamna.

Stele, LX, 8.4.1923, str. 3 - 5.

Na juž. steni na koru so našli ostanke fresk. Več stoječih figur. Razločita se leva in desna. Na levi je papež s koničasto tiaro, v ornatu, obrnjen proti desni. Ob njem na levi škofovska palica nekega drugega svetnika. Nad njim je črn napis v gotski frakturi S.-----Glava papeža kaže realistične poteze pozne gotike in je prav dobro izrisana. Orlovski nos in upalo lice spominja prav na znani obraz Friderika ali Maksimiliana Habsburškega. Čas postanka zadnje desetletje 15. stol.

Desni je sv. Rok, ki kaže rano na nogi. ^{Ohranjen} ~~zbrnjen~~ je v risbi in blede sledovi barve. Stanek napisa. Na isti steni se pod korom vidi nekoliko valovit napisni trak v črni gotski frakturi:

1. oravst.martir.dei.Cristoffer?.-
- 2... queso.pie.pr.vt. nūnquā.sit.
- 3.ullus.vbicuq³.mei.fuit.memor(?) (me....a)

Stele, LXXVI, 17.11.1937, str.12 - 12.

Die Hallkirche zu Neustift verdient wegen ihrer schlanken Verhältnisse ~~we~~ die an Strassengel zu erinnern, eigens aufgenommen und publicirt zu werden.

MDZK : X.1965, str.204: Über einige ~~kleine~~ Kriehen in Teiermark von H. Petschnig.

Die Kriche tront auf dem Ausläufer einer Hügelreihe.

Die Situation des Kirchhofer zeigt einen befestigten Platz. Gegen die abgedachte Ostseite, so wie gegen Südwest sind runde Ausbauten angelegt und durch Wallmauern mit einander verbunden. Der Pfarrhof an der Northwestseite ist ein späterer Bau. Es ist zu vermuten, dass auch an dieser Seite Vorbauten zur Vertheidigung angelegt waren. Die alten hohen Schutzmauern sind abgebrochen und dienen jetzt nur als Brustungen. Die Kriche steht in der Mitte des Friedhofes. Beim Eintreten in das Innere der Kriche wird man durch die schlanken edlen Verhältnisse überrascht, und unwillkürlich an den Bau von Strassengel bei Graz erinnert, welcher nach einem fast gleichen Grundplan angelegt ist, nur mit dem Unterschiede, dass sich in Strassengel ober dem nördlichen Seitenschiffe der schöne Thurm erhebt, während hier die Thurmanlage in das Mittelschiff gegen die Westfornte verlegt ist. Auch das Ornament ist an ähnlicher Weise fein und charakteristisch behandelt wie in Strassengel.

Die Anlage (slika 1.) zeigt eine dreischiffige Kriche, deren Seitenschiffe ungefähr zwei Drittel des Mittelschiffes zur Breite haben. Vbgleich das Mittelschiff mit seinem Gewölb-Schluss höher hinaufgreift als die Seitenschiffe, so muss man diesen Bau doch in die Kategorie der Hallen-Kirchen zählen (sli 2.) Im Grundrisse zeigen die Pfeiler eine sechseckige Grundform mit anges

tzten Diensten, welche auf einem gemeinschaftlichen Sockel aufsitzen, oben durch einem Gesimskranz zugleich Capital für die Dienste, geschlossen sind. Hier setzen in den Seitenschiffen, die etwa mageren und einfach profilirten Rippen an, und entfalten sich aus den Capitalen der Dienste, um die Kreuzgewölbe zu bilden, ermangeln jedoch der Schlusssteine. Auf der gegenüberliegenden Wand werden die Rippen von ornamentirten Consolen getragen. Im Mittelschiffe jedoch ist das spitzbogige Tonnengewölbe mit Schildern durchgeführt, so dass die Rippen mehr ein decoratives Netzgewölbe bilden. Die Gurtbogen sind reicher und zwar mit Birnprofilen gegliedert. Das Mittelschiff schliesst im halben sternartig überwölbten Achteck ab, und tritt gegen die im Innern ebenso geschlossenen Seitenschiffe vor, daselbst reichen die Dienste bis auf das Kriechpflaster, gegen dieser Partie ein sehr schlankes aufstehendes Ansehen, welches durch die fünf hohen zweipostigen Fenster noch mehr gehoben wird. Das Masswerk der Fenster ist correct construiert aus kombinierten Drei - Vier- und Sechspassen über die ganze Breite des Fensters.

Eine reizende Decoration bildet unter dem Kaffsims des nördlichen und südlichen Seitenfensters im Hauptchore eine Nische (s. S. 3.) eines jener Steinmetzwerke, welche dem XV. Jahrh. einen eigenen malerischen Reiz geben.

Unter der Hohlkehle unter dem Kaffsims läuft ein lebendig gearbeitetes geschlungenes Traubenornament durch die ganze Länge, und begrenzt von springenden reichen und durchbrochenen Baldachin, eine wahre Filigran-Arbeit der Steinmetzkunst. Der unterste Theil, quasi Sockel, bildet eine Bank, und so durfte diese Nische möglicherweise Pontifical-Sitze gewesen sein. Ganz ausgezeichnet ist die dortige Dienstkonsole behandelt. Sie ist mit einem Wappen geschmückt. Ebenso schon geornet ist das Consolen - Capital an dem Dienst beim nächsten Joche. Es ist ein Doppelschild, über welches sich geflügelter Stechhelm aufstellt, zwei kleine Figurhen tragen die beiden Wappenschilde. An dem Capital stellt sich der Stechhelm ganz frei über das mit einem Lindwurm geschmückte Schild auf, ein Lindnestamm mit Blättern bildet die Helmzier, das knorrige Ornament rankt sich in stylistischer Weise sehr anmutig an den Flächen des Ca-

tals hinauf. Oben diesen Consolen stehen schlanke 8 Fuss hohe reiche und durchbrochene Bladahine.

Der Mittelchor ist mit den beiden "Eben-Chören durch eine Türoffnung verbunden, über welcher sich eine dem gegenüberstehenden Fenster analoge Fensteröffnung jedoch ohne Masswerk befindet.

Auch die Seiten - Chöre sind durch verzierte Nischen geschmückt, welche, wenn auch einfacher behandelt, dennoch jene feinen und zarten Architekturformen zeigen, welche diesen Steinmetz - Arbeiten eigen sind. - leider hat man gerade die zartesten Partien zerstört, ganz gewöhnliche Holztüre daran befestigt, um so aus diesem Schmuck einen ganz überflüssigen Kasten zu machen.

Am Hauptaltar ist die Relief - Darstellung "Maria Schutz" in einem Spitzbogen zusammengefasst, wie es scheint war ei einst die Füllung des Tympanons und zwar an der inneren Seite des Hauptportals.

Die Fenster im südlichen Seitenschiffe sind verhältnissmässig sehr breit nahegelegt und daher dreiförmig, das Masswerk sehr hübsch componiert. In der Mitte der südlichen Abschlusswand hat leider wieder die Hand des walschen Meisters die Wand durchbrochen, das gotische Fenster beseitigt und eine zopfige Capelle angebaut, welche sich gegen das Schiff in einen antikisirenden Bogen öffnet. Dieser Ausbau ist im Grundriss nur angedeutet, um die Mauer in ihrer Ursprünglichkeit belassen. Das nördliche Seitenschiff hat nur 2 Fensteröffnungen, welche jedoch viel schmaler sind als jene gegen die Südseite, wie zu vermuthen, aus klimatischen Rücksichten, da der Anprall des Wetters sehr zu beachten war.

(Niša oz. kamnite korne klopi izgledajo podobnega dela kot podobna niša v Marijini kapeli v celjski ž.c.)

Nasproti vrat, ki vežejo srednji kor s stranskima stoji nagrobnik iz rdečega marmorja. Kronan orel z obročen v kljunu, kot okras šlema. Šlem je lepo ornamentiran in kaže zmaja, ki je privezan na šlem z verigo. Der Schild hat aus rothem Marmor ein weisses keilförmiges Feld, welches von grauen Linien eingefasst ist. Ta grb se ponovi tudi na str. altarju v juž. ladji.)

An dieses Schiff baut sich die Sacristei an, ein sternartiges Gewölbe mit Rippen, welche auf ornamentalen Consolen aufsitzen, bildet die Ecke. Die Anordnung von Strebepfeilern aussen ist hier beibehalten. Sacristeien an gotischen Bauten sind nicht häufig, und finden sich grösserer Anwendungen erst Mitte des 15. Jahrh. vor.

Höchst interessant ist die ursprüngliche Anordnung von Seitenaltären an den Pfeilern der Krichschiffe, eine seltene Anordnung in gotischen Kirchen.

An den 4 nächsten Pfeilern gegen die Chore sind steinerne Seitenaltäre derart angebracht, dass sie sich frei in der Richtung gegen Westen aufstellen, ganz so wie es später die Renaissancezeit durchgeführt hat. Zwei von diesen Altären sind noch ganz gut erhalten, während von den anderen beiden nur die Mensa vorhanden ist. Die Altäre sind, wie gesagt, aus Sandstein ausgeführt, die Mensa einfach, stark vortretend profilirt mit starkem abgeschrägten Sockel. Die Altaraufbau, dreitheilig auf einer niederen Predela, ist an den Ecken stark abgeschrägt.

Dieser Aufbau ruht auf zwei kleinen achteckigen Säulechen mit einfachen Capitalen und Sockeln, von quadratischer Form, oben ist der Aufbau zu beiden Seiten abgedacht, die Seitenabteilungen sind, tief mit Rundstäben, Hohlkehlen und Blatte profilirt. Auch Spuren von eingelassenen Bandern zur Benutzung von Flügeln zeigen sich, so dass diese Altäre eigentlich steinerne Flügelaltäre genannt werden können.

An der Aussenseite des Seitenwanden sind teils Masswerke, teils Wappenschilde als Füllung in die Fläche gemeisselt. Die in den Nischen befindlichen Figuren sind alt, mit teilweise noch ursprünglicher Polychromie. In den Seitenabteilungen Barbara und Erasmus, in der Mitte König Sigismund auf einem niederen Piedestal in dessen mittleren Teil in höchst fantastischer Weise ein Wache sich um ein Wappenschild krümmt, welches dieses Ungetum in den Krallen halt. Der Kopf hat die Form eines Fuchses und der Leib ist nach Art der Ringeltiere gebaut (Drachenorden.)

An zweiter Pfeiler im nördlichen Seitenschiffe ist im Mittel des Altars Ma-

ria mit dem Kinde auf einem Stuhle sitzend, links Katharina, rechts Andreas, in der Predela 2 kleine kniende Figürchen.

Zierliche ist das Seitenportal am nördlichen Seitenschiffe, mit geschweiften langgestreckten Spitzbogen von einer Kreuzblume gekrönt. Der Wimberg sitzt auf schon ornamentirten Capitalen, Die Profile der Thurgewandung sind reich gegliedert, mit dem beliebten Birnstab. Das Schlossblech ist noch alt, mit Lilienausgängen geschmückt.

Eigentümlich ist der Orgel-Chor angelegt, indem er zugleich der Unterbau für den Thurm bildet. Kurze derbe Säulen. Dreiviertel herausgebaut, die Capitale bloss gegliedert, aber noch immer stark vortretend. Gegen die Seitenschiffe scharfe Spitzbogen mit derben Profilen. Die Innenseite des Portales zeigt einen Timpanomraum und es dürfte die Darstellung "Maria-Schutz" hierher gehort haben.

Die Rippen der Gewölbe stehen auf einfachen Consolen. Im nördlichen Seitenschiffe liegt die ausgebaute Wendeltreppe, welche zum Orgel-Chor führt. Im Orgel-Chor selbst tragen Dreiviertel-Säulen den Gurtbogen im Mittelschiff, in dem Seitenschiffe stellen sich gegen die Wände die Gurtbogen auf ornamentirte Consolen.

Oben dem nördlichen Seitenportale sieht man eine kleine Monchfigur sitzend als Console.

Aussen ist, wie schon erwähnt, die Portal-Vorhalle das Auffallendste. Die flankierende Strebepfeiler treten stark aus der Westfront vor und bilden so die Tiefe der Vorhalle. Die Wendeltreppe an den nördlichen Pfeilern trägt viel zur malerischen Wirkung bei. An den inneren Ecken der Strebepfeilern schliessen sich schlanke Dreiviertelsäulchen an, welche mit glatten Capitalen endigen es sind Spuren von Fialen zu finden, welche auf die Capitale aufgesetzt waren Diese Vorhalle ist mit einem Kreuzgewölbe geschlossen, die Rippen stehen auf schon gearbeiteten ornamentirten Köpfen auf.

Das Portal selbst ist doppeltheilig, in Mitte mit einem vortretenden Säulchen auf dessen Capitale eine Marien-Statue steht.

Der Sturz wird getragen durch die Symbole der Evangelisten. Im Timpanon die Reliefdarstellung Mariens Tod. Das Sterbebett steht stark vortretend auf einer gegliederten mit Blattwerk belebten Auskragung, die Linnendraperien des Bettes bis tief hinunter gebreitet. Maria selbst mit dem Kopfe etwas aufgerichtet trägt ein Kopftuch, und hält die Hände über der verhüllenden Decke. Johannes bückt sich über das Bett und hält wehmuthsvoll die Hände Mariens. Die Apostel stehen herum in bewegt trauernden Geberden und Stellungen. Zu beiden Seiten des Bettes treten auf gegliederten Consolen die zwei vordersten Figuren stark aus der Darstellung. Links scheint Petrus zu sein, in der linken das Evangelium haltend, mit der rechten sich die Tränen trocknend. Die ganze Darstellung ist in ein oblonges Viereck mit Abfasungen eingerahmt, und lässt daher noch einen bedeutend grossen Raum im Timpanon frei, der wahrscheinlich seiner Zeit bemalt war.

An der südlichen Wand die heil. drei Könige in Relief darstellt, ganz eigentümlich an zwei Seiten mit geraden Linien, und nach oben mit einer Bogenlinie abgegrenzt. Blatte und Hohlkehle geben das Profil der Einrahmung ab. Maria sitzt auf einem Stuhl und hält das Kind im Schooss. Ein König kniet mit entblösten Haupte und hat ein kelchartiges Gefass zu den Füssen Mariens gestellt, neben ihm steht der zweite König und reicht ein ciboriumartiges Gefass mit der Linken entgegen, während er mit der Rechten die Krone vom Haupte nimmt. Als letzte Figur steht ein König in reicher Draperie mit der Krone auf dem Haupte und ein Kastchen in den Händen.

An der nördlichen Wand ist in gleicher Umrahmung ein Relief, welches zwei kniende Engelfiguren darstellt. Sie halten in ihrer Mitte einen Stechhelm empor, mit reicher Decke und einem Drachen en face als Zier. Jede der beiden Figuren trägt ein Wappenschild, auf dem linken Schilde ist der umgekehrte Anker im Feld, auf dem rechten Schilde hingegen eine Vierteltheilung mit je drei Sternen und je vier Balken im Felde.

Da die Sculptur durch die häufigen Ubertünchungen ganz völlig geworden ist und somit die Conturen und die feinere Gestaltung kaum mehr zu erkennen sind; 50

kann man über den Kunstwert dieser Arbeit nicht leicht urtheilen. Die Composition ist in jener naiven Weise aufgefasst, die das Kunstlerthum des Mittelalters charakterisiert. Spuren von Polychromie sind allenthalben anzutreffen, und es scheint, als ob von vorne herein auf die reichere Bemalung Bedacht genommen worden wäre.

Das nördliche Seitenportal ist mit Zierlichkeit ausgeführt. Das Kaffsim ~~steht~~ steigt über dasselbe und rahmt es ein. Der geschweifte Spitzbogen ist gestreckt und die Wimperge mit einer Kreuzblume geschmückt. Die Capitale sind sehr hübsch ornamentirt, und tragen ~~die~~ flankierenden Fialen. Auch hier Spuren alter Polychromie. Von diesem Portale weiter gegen Westen steht in der Höhe des Orgelchores eine Thür unter dieser zwei Tragsteine, es dürfte diess ein Schler gewesen sein, der auch, wie es bei Wallfahrtskirchen früher üblich war, als Kanzel benutzt wurde, um der zahlreichen Menge Wallfahrer, die sich an solchen Tagen auch um die Kirche lagerte, das Evangelium zu predigen.

Höchst merkwürdig und interessant ist die reiche und seltene Anlage eines Ciborien-Altars ausser der Kirche. Derselbe baut sich an die westliche Sacristeiwand an, wie es aus dem Grundriss der Kirche ersichtlich ist.

Der quadratische Bau (s. S. 4) hat eine $3\frac{1}{2}$ Fuss hohe Brustung, welche gegen Westen thürartig geöffnet ist. Vier achteckige schlanke Pfeiler erheben sich aus der Brustung, und tragen den durchbrochenen baldachinartigen Aufbau des Altars. Die Mensa lehnt sich an die Sacristeiwand, in welcher drei halbkreisartig geschlossene Nischen angebracht sind. Noch stehen daselbst zwei alte Steinfiguren, aber ziemlich beschädigt, es sind nämlich Erzengel Gabriel und Maria. Das Masswerk, welches an allen drei Seiten in geschweiften Spitzbogen aufsteigt, ist zierlich gearbeitet, das Wappenschild oben dem Eingang ist viertheilig, hat je zwei correspondirende Felder, nämlich die drei goldenen Sterne im blauen Feld (Wappen von Cilli) und den Balken im rothen (österr. Bindschild). Phantastisch und originell sind die Capitale gearbeitet. Die regelmäßige Achteckigform der Schäfte geht gegen die Deckplatte ins Viereck über.

nach vorne über Eck sind jedoch Auskragungen angebracht, um Figuren darauf zu stellen. Grosse Köpfe von markanten fratzenhaften Aussehen werden bei Haar und Bart von kleinen Figuren, die sich um das Capital herumlegen, festgehalten, Engel mit Wappenschildern decken die Auskragungen.

Ebenso reich und zierlich gearbeitet sind die Baldachine, selbst die Profilierung der Rippen ist reich angelegt, und so haben wir hier ein seltenes und in seiner Art meisterlich gearbeitetes Werk der kirchlicher Kunst.

Slike: MDZK: XV, 1870, str. CV - CIX: Die Wallfahrtskirche Maria Neuschtift bei Pettau, von Hans Petschnig.

1. tloris cerkve

2. prerez prečni

3. niša v prezbit.

4. celjski oltar.

Kip sv. Andreja z oltarja M. božje in kip sv. Evrazma z oltarja sv. 4ige.

a. sv. Andrej vis 84.5 cm

b. sv. Evrazem " 102.5 cm

sv. Barbara " 90 cm

Niša ob strani barbare vis 122.5 cm

sv. Katarina vis 88 cm

Niša ob strani vis 127 cm

Celotni vtis: klada bolj ploščata kot b. kakor pri a. V stranskem pogledu učinkuje b. bolj plastično, a. bolj plastično, ker je telo razgibano tudi v ospredje in nazaj. Proporcije Evrazma so bolj nenaravno solke, kakor Andreja, čeprav je tudi ta izredno slok, in je oseb o glava kakor pri kipih na Gori po večini nekam majhna. Čato je drža b. skrajno trda, drža a. pa živa, elegantna. V podrobnostih a. zakriva ušesa, b. jih ostantativno kaže, celo pri Žigi, pri b. pa jih na grd način stavi na mesto s odnje čeljustne kosti.

Primerjava temlažja, ker je stoja obeh identična. Leva skrita je stojna noga, desna je počivajoča. Koleno povzorča tipičen sestav gub. Zadja je k konture in pada že od komolca, od kolena izhajajo 3 - 4 gube in se lepo valovito raz=

porejajo po podstavku v bistvu je igra linij vselej ista. Potem sistem vise-
 čih štrenastih gub, ki so delno zelo globoke. Težnja po globokem zarezavanju
 je sploh izrazita, tako spredaj, kakor ob naročju. Erazem ima leve štrenaste
 gube kakor Andrej. "jegov život je ~~napet~~ napet in zajema obleko v zelo trdō
 napeto stojo, dočim dvorljiva drža Andrejeva dopušča obleki, da se v svoji
 materiji izigra. Tu čutiš težko svilo, tam bolj trdo blago. Erazem je žal še
 bolj barbarsko poslikan, kakor Andrej. V modelaciji izraza nekak splošni reali-
 zem, struktura glave pa je bistveno druga. Obraz je bolj ploščat, dočim je An-
 drejev vsestransko plastičen. Tip glave se ponavlja kot značilen tudi pri Ži-
 gi. "ajvečja razlika je ~~xxxxx~~ pri nosu. Pri a. je živahno valovita, p i b. raven in
 konec nastavljen v topejšem kotu kakor pri a. Tudi celotni odraz je pri a. ži-
 vahnejši, pri b. pavšalnejši, kar posebno kažejo nosnice.

Vsi kipi žiginega oltarja so razbiti in imajo ponovno dostavljene glave. Era-
 zem ima odbito glavo, razbita pleča in je popolnoma pretrgan v pasu. Na hrbtu
 več kosov manjka.

Barbara ima razbito glavo, deloma podstavo pobili in dostavljene roke itd.
 Žiga ima odbito in nastavljeno glavo ter razbita pleča. V svoji kompoziciji
 je Žiga med vsemi temi kipi najzanimivejši, Obleka predstavlja valjast ~~prostor~~
 prostor v katerem on stoji.

Andrej je nedvomno delo glavnega mojstra, Erazem ne.

Stele, CX, 28.7.1940, str. 18-20.

Celjski oltar:

Na hrbtu Madone oznanenja napis: Hic fuit petrus de theka. sch? huius are ca-
 pellanus Anno domi millesimo ^ximo ^x trigesimo nono qui supra manu ^Hria in
 rastl. ornament.

x) a(n), q quam, q' quod, q quod, q qui 16. stol, ^{to} q quanto 16. st, q' quiquid 14. st,
 q' q' quunque 12. st.

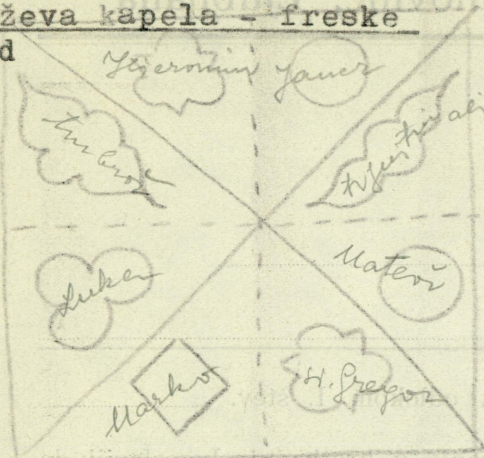
Huc fuit Weasmus Wolgemut. (Stayn.....)

Hic fuit ¹⁷⁹christopher ⁹. pyssar. cz. 43 Jan kamnoseški znak

Stele, cx, 7.9.1940, str. 14

Križeva kapela - freske

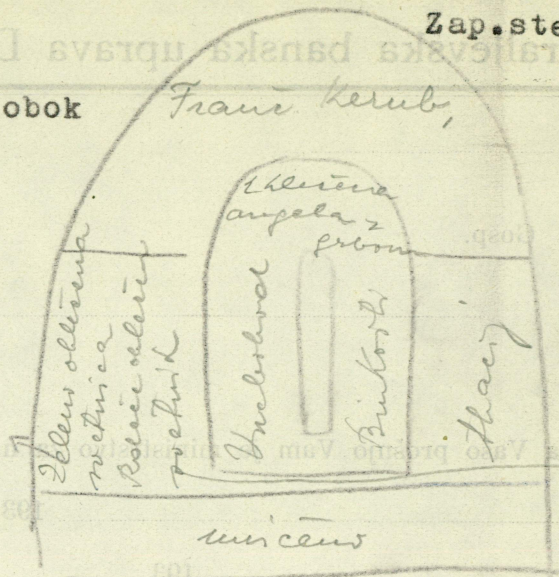
zahod

Križasti obok

Zap.stena

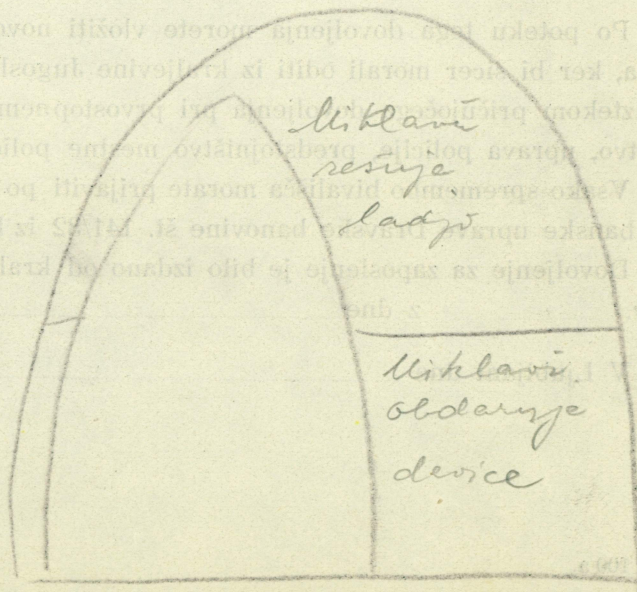
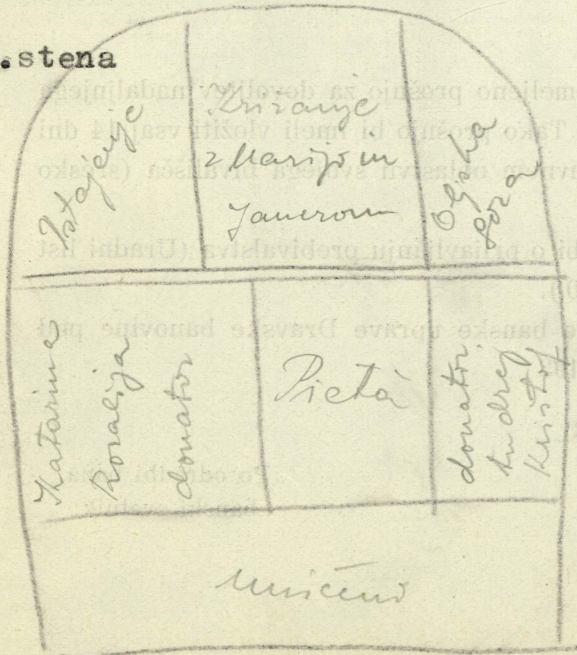
16.

Enak v rokah
miceus

ta inar v rokah krmiljen
Kateriga z deseter rajema z
zlicet

Juž.stena

Na slavoloku, ki je zelo ozek 2 plavajoča angela s prtom Vere ikon. Ozadja vseh slik so po prvotni osnovi rdeča, čez to pa plava, toda ta barva je ohranjena samo v ostankih. Na slavoloku tu in tam plave peterokrake zvezde. "ebra imajo na korenini okvirni vzorec, ki obkrožuje tudi slavolok, deli pri- zore na stenah, obkroža okno. Ta okvir prekinja je v njegovem notranjem polju rombi in krogi z rdečim jedrom. "rbet in profilne palice lokov so svetlo zelene, žleb pa pokriva svetla na rde- čem ozadju razvijajoči se listni motiv. Švodna polja obroblija ob rebrih svetle na roza osnovi razvijajoče se čipke s suličastim trilistom. Slike na stenah deli že opisani motci okvira. Zgornji pas na juž.steni pa deli od spodnjega neprekinjena rumena proga. Kjer je ohranjen del(srednji) napis v gotski minuskali:

.....X| ma feria post festū (sa^{sc}nc) ti viti martinis hoc opus fecit (de)=
 pringi dūs mathias pleban⁹ ecle(ecce?) scti uiti ī treu(ali tren) ac(?) ca
 (precej sigurno)

Napisi na trakovih donatorja. Donator ob sv. Andreju: Esto salutata virgo cum prole beata// me tibi mente pia comendo vgo maria.

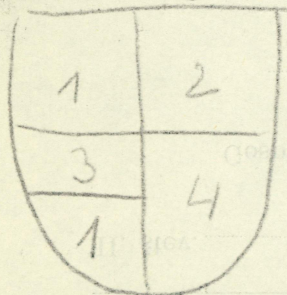
Figur^ano prevladuje v glavnem brezprostorje z najnujnejšimi naznačitvami situa- cij s prednjim pasom in kakim rudimetnom terasaste ital. pokrajine, tako le- vo za sarkofagom v Vstajenju ali desno in levo v Oljski gori pri stigmatizaciji ter na levi strani čudeža z viharjem na morju.

Arhitektura nastopa samo v sliki Obdarovanja devic, še čisto v postgiottovskem smislu s prednjo odstranjenjo steno.

Pod sliko čudeža na morju se vidi na desni spodaj na dveh mestih prvotni ru- menkasti naključvani omet, ki dopušča sklep, da se je poslikanje izvršilo že ko je bil ta prostor nekaj časa v rabi, torej ne takoj po nastanku.

Ozadja evangelistoc in cerkvenih očetov imajo vokvirih, kateri so komponirani v narezan omet, da izgleda kakor da je spleten, drugod pa pikčasto razdeljen. Nimbi so pravtako oblikovani s paralelnimi vrezi žarkov. Rob simbola sv. Ni=

kolaja je okrašen z zvezdicami, vse to pa je bilo pozlačeno, kar dokazuje izredno bogastvo prvotnega vtisa. Tudi rob Marijinega plašča v trižanju in Pieta je plastičen in mogoče pozlačen. Ozadje skupine sv. Katarine in sv. Rozalije pokriva levo in desno rožnat grb z rdečimi in belimi cvetkami. V sredi med svetnicama pa je drevo s cvetovi in sadeži. Gori pa stoji v do kolen segajoči srajci Dete, ki ~~izroča~~ ^{izroča} Rozaliji košarico cvetja. Slog oblek je v splošnem še mehki, na stopnji Janezovega (Lj.), Hansa v. Tübingena in drugih. Pri stoječih figurah ali posebno pri klečečem Jezusu na Oljski gori pa se težnja po mehkem tekočem razvoju umakne ostrejšemu gibanju, ali se vsaj izogiblje motivom, ki bi težili k razvoju po tleh (značilno stoječe svetnice). Pri Rozaliji in Katarini so še ostanki slapastih motivov in prosto vihrajočega konca plašča pri Rozaliji. V spodnjih predelih sten kapele so ohranjeni črni posvetilni krogi. Eden je na sev. steni naslikan kar neposredno na tesano kamenje te stene. Eden je deloma viden pod ometom s freskami na prvotnem ometu pod sliko levega donatorja. Nepobiten dokaz za to, da freske niso bile izvršene takoj po dovršitvi cerkve. V vrhu okenskega ostenja je naslikan velik grb na rdečem ozadju. Držita ga dva klečeča angela. Razdeljen je po navpičnici in vodoravnici v 4 polja.

1 in 3 predstavljajo celoto. 1 ima rumeno vitico na svetlejšem rumenem ozadju, 3 vodoraven temen pa z belo škrabo zvezdo.

2 predstavlja belo narobe obrnjeno z belimi viticami obdano sidro - Ankenstein.

4 sta dva heraldično na zadnje noge postavljena s tacami prijemajoča se panterja, rumena na belem polju.

Evangelisti in cerkveni očetje na oboku so komponirani v različne oblike: sv. Marko v kvadratnega z motivi okvirov slik

sv. Gregor v trilist, križan s trikotnikom, sv. Matevž v mavričast krog, njegov par v 4 ist posebne oblike. Sv. Janez v mavričast krog, sv. Hieronim v trilist križan s trikotom, sv. Ambrož v trilist kakor sv. Avguštin, sv. Luka v navaden trilist.

Oljska gora vsebuje samo najnujnejše klešečega Krisutsa z izbrisanim napisnim trakom in skupino spekih a ostolov brez prizora izdaje.

Vnebohod spodaj klešeča grupa Marije z a ostoli, nad njimi bela ploskev vrha kriba z vtisom Jezusovih stol, nad tem iz oblakov viseče noge.

Krasna je Pieta, frontalno sedeča z mrtvim sinom v naročju, zraven desno in levo po 3 moške in ženske figure. Oba starca sta naravnost realistična. Horror vacui glede ozadja.

Čudež z ladjo na morju je epsko obogačen. Kako velika Nikolaj. desna držan konec ladje, kako mečejo bremena v vodo, kako se mornarji bore z zlomljenim jamborom itd.

Kolortipi je v splošnem togel. Prevladuje rdeča, zelena, lila, sinja in rumena barva. Karnat je pri moških osebah rdečkast in vestno zmodeliran, pri ženah svetel z zelenkastimi sencami.

Tipi glav in izrazov so blagi in niso reducirani iz infantilnih prvih stol. 15. stol. pa tudi ne direktno iz Italije.

Šled prvotnega posvetilnega križa tudi pod Križanjem.

Slike spadajo med najboljše v srednji Evropi iz svojega časa.

Obvakrat je slikar obvladal neugoden položaj, zaradi nepravilnega položaja okna v zap. steni, drugič zaradi še bolj premaknjenega loka pod zvonikom v sev. steni. Obvakrat je ostanek stene, ki je na vrhu šilasto oz. završen na eni strani širok, na drugi zelo ozek. -emu je prilagodil kompozicijo čudeža na morju in stigmatizacijo. V prvi je na široki steni upodobil Nikolaja, kako drži ogroženo ladjo, katero na drugem koncu seka lok pod zvoničje, na drugi pa je naznačil s skalami gol breg.

V stigmatizaciji je ostavil na široko steno klešečega golobradega Frančiška, v lok teraso, ozko stran pa je zapolnil s skalovjem.

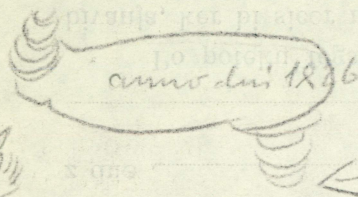
Močan je naš slikar v izrazih, posebno v križanju in Pieta.

Odkrili so oba donatorja, vsaj v glavnih obrisih. Oba sta duhovna. Oblečena sta v bele široke rokavne koretlje, pod vratom in na zapestju pa sivkasto s štihom na vijoletno. Oba imata velike tonzule in sta brezbrada.

čevi ima sive lase in brado, nekam poraščeno. Pri kolenih ima grb, kjer je rumena košarica z ročajem podobna oni na naslikanem grbu na svodu ob zvoniku. Desni je mlajši, oblečen kakor oni, gladko obrit, rumeno las. Ima dvoje napis kar mogoče označuje glavnega, to je naročnika župnika Matijo. Drugi bi mogel biti gorski župnik. Odpirajo se torej nova vprašanja.

Na rdeče obleeni svetnici s krožnikom in žlico je več nečitljivih napisov in letnica 1877. (1455) na plašču sv. Doroteje ob grbu s košarico levo je podpis obiskovalca z letnico 1826.

Napisi pod sv. Dorotejo . čevo nekoliko nižje roka, ki kaže s prstnecem ta podpis.

tu pa Jurij Zuschicz > (?)

Nižje doli na delilnem pasu pa Hic fuit Ludewi-
(cus?).....

Hic fuit Vrban? de.....

tro je slikan na suho, razen figur v okvirjih, ki so fresko.

Prvotno ozadje je bilo temnovijoličasto, pozneje povsod na suho plavo prevlečeno, zato se je v največjih partijah zgubilo.

Napis pri donatorju s košarico v grbu je Maria cum filio miserere mei in hoc exilio.

Stele, CXIV, 31.8.1950, str.19-26.

Stene v notranjščini ostrgane. Presk ni nikjer razen v juž. polovici kora v pritličju in nadstropju, ki gleda v cerkev in v prvih treh temenskih poljih oboka glavne ladje. Poslikana je tudi ~~okrajna~~ prvotna zidana balustrada kora, ki je sedaj zakrita z na reji omaknjenom baročno leseno.

Na juž. steni med obema balustradama se vidi glava sv. trištofa in na levi rami mu sedi Jezus. boje skrajno obdrgnjeno. Slikano je na tanek vrtnji sloj, ki se je večinoma odluščil. Na steni pod korno balustrado je telo Kristofa in napis v gotski frakturi.

Glava Krištofova je obrnjena v polprofil proti levi in je zelo skrbno naslikana. Vidi se desna roka, ki se opira na drevo. Na levi rami mu sedi dete, ki desno steguje na Krištofovo glavo in blagoslavlja. Nad sliko je vodoraven pas, nad njim so ostanki druge slikarije, levo ob oknu stoješ škof v zelenem plašču. Glava mu je že odletela. Desno od njega je spodnji del draperije druge stoječe figure, še bolj desno od tod pa od kolen doli noge gole stoječe figure, verjetno Imago pietatis. Odtod do okna proti desni je bila, kakor se zdi enotna slika pravokotno vokvirjena pod katero je bil nekako 6 vrsten napis v gotski frakturi. Vidijo se draperije več figur, ena v črnih nizkih čevljih. Prizora pa ni mogoče razbrati. Od napisa se razložijo posamezne črke.

...nem...

.....
seij.....

.....

.....

"a cerkveni steni stolpa je na sev. strani ob začetku gotskega loka pod katerim je orgeljska omara odlomek slikarije z velikim unicialnim napisom s par razločnimi črkami. Na isa izgleda, da je bilo 4 ali 5 vrst: Razločim za enkrat O, S, A. Pod napisom je naslikan kompleks stavb z rdečimi strehami. V treh prvih temenskih poljih so na belež naslikani trije grbi s ščitki. Prvi ščit je temno siv polkrožno nazobčano obrobljen, drugi rdeče, tretji zopet temno sivo. V prvem je naslikan rdeč zvit zmaj, podobno znaku zmajevega reda. Drugi grb je vodoravno deljen v tri pasove temnosivo - belo - temnosivo. Tretji je diagonalno razdeljen v dve polji.

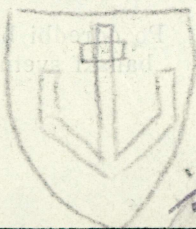
*sinje
rolete*

V sinjem polju je vspenjajoč se panter. V dveh str. poljih nad korom je na vsaki strani po en temnosiv ščitek z belim znakom.

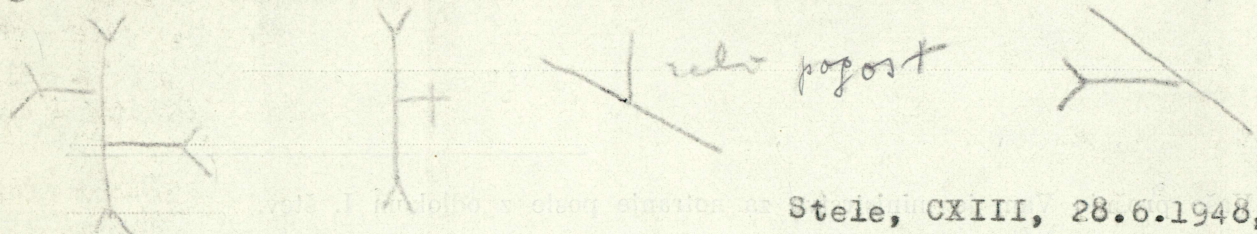
Pod sev. grbom je večji unicialen napis. Zdi se, da je na začetku letnica 189(?)

nebra so bila rdeče tonirana.

Kapela sv. križa juž. od kora je vsa poslikana.

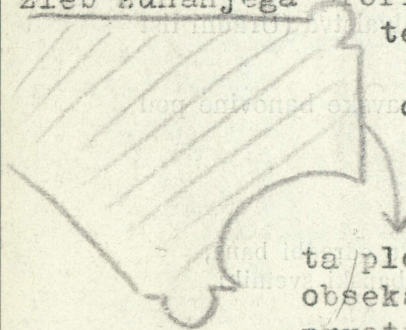

Na obokih se vidijo okviri v omet vrezanih nimbov. Na zvo nikovi steni je deloma odkrit okvirni pas in deli prizorov v 2 vrstah. Tudi za sedanjim oltarjem se čutijo po d beležem freske. Tudi lok, ki vodi v to kapelo iz juž.ladje je poslikan. Barve so site. Mogoče že 16.stol.
Mnogo kamnoseških znakov.

Stele, CXIII, 28.6.1948, str.13'-15.

V prednjem delu kapele sv. Frančiška Ksav. je odkrita v vhodnem loku in v obeh baročnih pilastrih, ki delita str. steni, ~~obokana~~ zazidana in obokana gotška arhitektura. Izgleda, da gre za ostanek str. vhodne lope. Največ je ohranjenega od levega zunanjšega slopa, kjer se ob vrhu sedanjega okna oddeljuje na desno, torej nad prostor lope začetek rebra, na levi pa se žleb zunanjšega profila nagiblje na ven. Profil slopa sestoji iz palic in žlebov ter ravnih ploskev.

od zunaj

ta ploskev je sedaj ravno obsekana, kakšna je bila prvotno za to ni oporišča

Veliki žleb prehajal pri tleh v muldast odtok k pravokotni osnovi. Po položaju gledanem od znanj gre za dva v spodnji polovici za lopo bogato obdelana opornika, ki se dvigata nad streho kapele sv. Fr.Ksav.

Stele, CXIII, 18.8.1948, str.59.

V ptujskem muzeju je Marija in angel Oznanenja in spodnji del rdeče figure kar je bilo prvotno na Ptujski gori. Glej pod Ptuj - muzej, list. 45.

Stanje zunanjščine: Omet je dobro vzdržal tam, kjer je od zgoraj zadosti pokrit pod obstrešnim vencem, pod kamnitim vencem, ki opasuje cerkev, 1/3 pritlični višini od tal in pod.

Popolnoma nevzdržen se je pokazal povsod, kjer je takih strešic manjkalo in debelina njegove kože bila izpostavljena proti dežju itd. Tu se je začel luščiti od zgoraj navzdol in največkrat prav do nadprtitličnega venca odpadel. Tako vendno na str. ploskvah opornikov.

Varo se udeje tvuje tudi škro ljenje vode, povzročeno po stremen opornikov in se površina bližjih loskev stene polagoma raz raja.

Skušnja: Pravilno bi bilo samo ometanje sten, posebno pa opornikov tako, da bi omet ~~ne stremel~~ po idealni ravnini, ampak se prilagal vsem nepravilnostim površine, posebno pa da bi bil na o orniki h proti robovom kamnito vezano izdelanih "hrbtov" in strešic do najmanjše debeline zaglajen in bi polagoma naraščal od kamna o ometani steni.

Cementna flikarija podnožja stavbe je mestoma zopet počila, se dviguje in jo bo ena ali druga zima zopet vrgla proč.

Celjska kapela je oropana kipov Oznanenja, ki sta v ptujskem muzeju, njeno stanje se sicer ni oslabšalo.

Zanimivo, a naravno je, da se je boljše od severne držala južna stran cerkve in jugovzh. del prezbitarija. Tu je omet vzdržal tudi, kjer je na vrhu nepokrit. Kako zaščititi omet na sev. strani: Prvič s počasnim prehodom od kamna v omet, da voda ne bo zastajala.

Drugič mogoče z napravo posebnih v izrazu celote nevsiljivih strešic nad nezavarovanimi ometanimi ploskvami.

Proti kvaritvam ometa vseld oškropitve od opornikov verjetno ni pomoči. Vendar se proces od adanja ometa tudi na juž. strani že začena in posebno je napredoval na 2. oporniku od zap. Na 1, 3, in 5. pa se je začel in ga ne bo mogoče

zadržati.

Omet na kapeli sv. Frančiška je skoraj nedotaknjen, ker je povsod dobro zavarovan. Na fasadi se zamakanje vrši od streh od ogelnih opornikov in se radialno širi v steno. V istem manjšem obsegu je veliko ometa že odpadlo, drugo pa že zija.

Notranjščina: Važnejših sprememb ni. Obupno pa je napredoval razkroj omet na severni in deloma tudi na južni steni. Razpadajo tudi konzole in spodnji deli reber, ker se vsled pomanjkljivosti strehe voda, mogoče tudi sneg nabira v lijakah stočne kontrukcije ob stenah. Vpliv tega zamakanja se izraža pri drugi in 3 konzoli severne stene s tem, da je omet kar do polovice višine odpadel. Sledovi zamakanja so vidni tudi na levi strani oboka nad orglami. Na juž. strani je posebno veliko razdejanje ob 1. konzoli od zapada, ob 2, 3. in 4 se pa pričenja.

V prezbiteriju je hudo napaden zaključek sev. apside, deloma sev. vzn. kot glavne apside nad vel. oltarjem, dočim je juž. stranska apsida nedotaknjena.

Stele, CXX, 19.9.1945, str. 29-30.

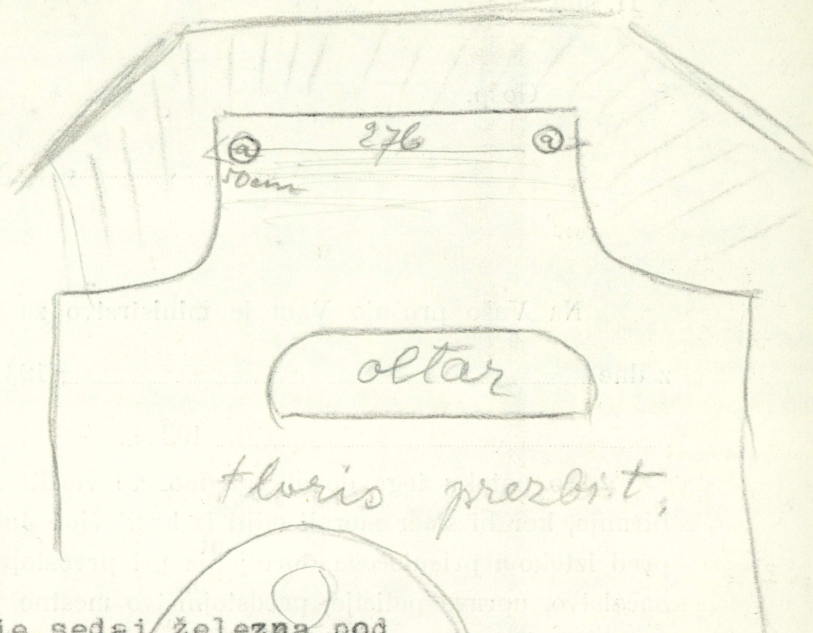
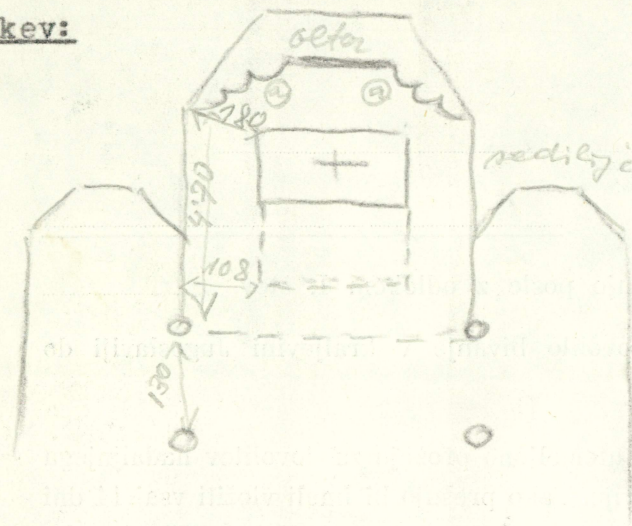
Južni del podkorja (s križevim oltarjem) kaže v celém obsegu znake, da so pod beležem stenske slike. Na zvoniku so na ostankih ometa spodaj vidni ostanki barv. Višje v polovični višini loka se vidi odtis nimba. Na steni za oltarjem na levi se vidi del obrobne slikarije. V vzn. in zap. obočnem polju se vidita po dva z glavami k temenu prelomljena na ploskve obrnjena nimba. Sled nimba se vidi tudi v juž. polju. V vzn. obočnem polju se vidi, kjer je omet odpadel večji kos barve.

Stele, CXX, 21.9.1945, str. 34.

Monštranca: pozlačeno srebro. Odlično baročno delo, rokokojska fantazija. Reljefno vzboklo okrašena, poleg okvirnih arhitekturnih oblik z žitom in grozdi, angeljskimi glavicami, Bogom Očetom nad ostenzorijem, sv. Duhom pod njim. Na volutah zgoraj dva časteča angela, nizi dragih in poldragih kamnov.

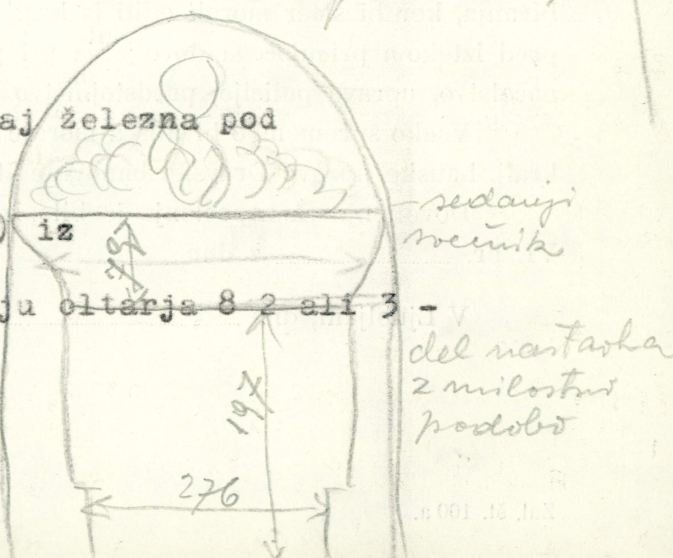
Na spodnjem robu noge napis : Templi Beatissimae Virginis Mariae in Neustiftt Societatis Jesu Anno 1757. Zlatarski znaki:

Cerkev:

Naprava za natikanje votivnih sveč je sedaj železna pod podnožjem milostne podobe in kadi figuram v obraze. Bodoče mesto v obliki po=8 srebrenega skupnega svečnika v obeh oglih (a) iz izvedena od tal. Sicer mogoče v obliki rok, ki odmikajo sveče milostnega kipa na podnožju oltarja 8 2 ali 3 - 2 ali 3 -, ali pa sedmeroramenasti železen kovan svečnik izveden od tal v sredi. Problemi ptujskogorske cerkve: Električna razsvetljava.

Skupni svečnik za darovana sveče mora biti pod milostno podobo, a tako, da je ne okaja

sedajni
svečnik

del nastanka
2 milostne
podobe

Ograja pred vel.oltarjem zaradi romarjev nujna, a sedanja nelepa.

Vel.oltar naj bi se znižal. O mojem mnenju ga je mogoče z ustreznimi spremembami ohraniti in znižati. Sedanji je baročen, a zelo neustrezno pozlačen in staromoden po svojem "štajerskem" mehanizmu, ki spada v cerkven muzej. Znižanje lepe celote z baročnimi okraski in krasnimi angeljčki, bi se dalo doseči z znižanjem sedanjega podstavka, ki vsebuje tudi shrambo za sv. posode, za polovico, da bi nastala iz podstavka klopica. Drugo naj bi ostalo, a se ustrezno slogu časa z veliko zlatenja in laziranja) po vzoru obeh večjih angeljev prenovilo, pa bi bilo odlično.

Sedanji ekspozitorij lahko postane shramba posod, magari dobi nova lepša vratca. Ekspozitorij za monštranco pa bi bil na vrhu njegovem prost brez baldahima, da ne bi zapiral pogleda na milostno podobo.

Ali kaže menzo znižati z ozirom na učinkovitost obredov, ne vem? Verjetno ne!

Sedanja ograja bi se lahko oarabila z novim vrhom, ki je res nelep.

Obhajalna miza naj se prestavi nad stopnico vstopa v prezbitერიj kar bi bilo naravno.

Romarji naj bi dohajali iz str. ladij skozi prehode ob str. oltarjih na sev. strani, na juž. pa obhajali.

Težavno je vprašanje drugih preureditev. Str. oltarja ob prezbitერიju naj se nedvomno odstraniti! Kam z njima? Zadnja dva slopa sta prosta, a bi bilo pravilno, da ju prestavimo tja?

Brez vrednosti je novogostki oltar v juž. str. apsidi.

Ali naj ostane "celjski oltar zunaj"? a li naj najde mesto v cerkvi?

Moje mnenje: grupiranje oltarjev v osredju naj ostane, ustreza prvotnemu konceptu in baro nemu občutju, ki v notranjosti prevladuje. Prej bi žrtvoval prednja dva oltarja na račun arhitekturne učinkovitosti notranjosti, vendar bi enega morali spraviti nekam ob stran.

Sedeži: sprednji v prezbitერიju - odstraniti! V cerkvenem prostoru se dade le drugače organizirati?

Angele svečenosce v prez bitერიju nujno ohraniti.